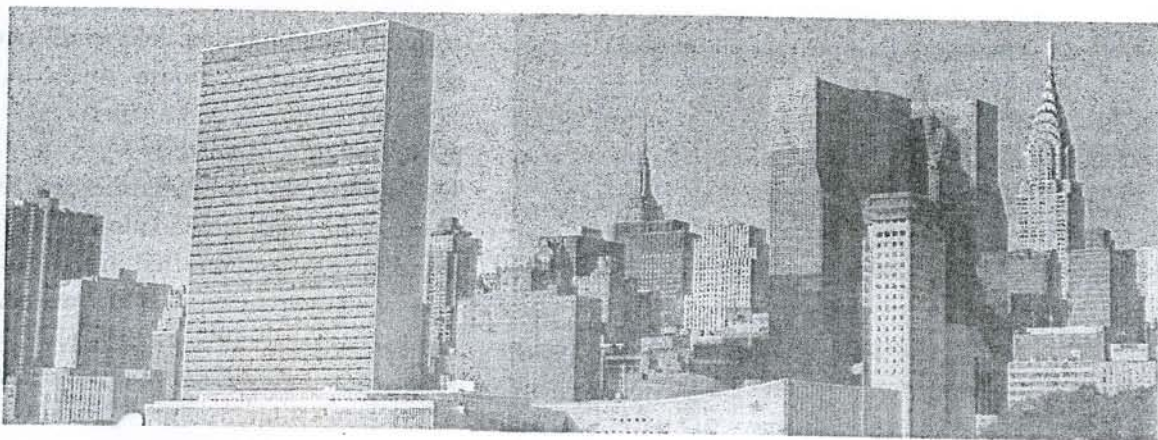

Israël en het internationaal recht

Matthijs de Blois

2012

Als Israël in het geding is menen ook sommige theologen haarfijn te kunnen uitleggen wat het internationaal recht te zeggen heeft. Verwijzingen naar dit rechtsgebied behoren tot het vaste arsenaal van de critici van de staat Israël. Er is echter alle aanleiding hierbij wat kritische kanttekeningen te plaatsen.

Dominee Veldhuis weet het zeker. CU-kamerlid Joël Voordewind heeft het mis als hij niet over *bezetting* wil spreken als het om Palestijnse gebieden gaat, maar om *beheer* door Israël. Wat de staat Israël en meer in het bijzonder de Joodse bewoners van de 'nederzettingen' daar (d.w.z. in Judea, inclusief Oost-Jeruzalem, Samaria en op de Golan) doen is volgens de Culemborgse predikant, die verbonden is aan het *Rights Forum* van oud-premier Van Agt, in flagrante strijd met het internationaal recht.¹

In dit artikel wil ik deze en soortgelijke geluiden bekijken in relatie tot internationaal recht en politiek. Vervolgens ga ik in op internationaalrechtelijke aspecten van het bestaan van de staat Israël en zijn grenzen. Ten slotte komt het oorlogsrecht aan de orde, een terrein waarop Israël voortdurend doelwit van kritiek is. Een uitputtende behandeling van alle relevante interna-

tionaalrechtelijke leerstukken is uiteraard gezien de omvang van de bijdrage onmogelijk.²

Internationaal recht en politiek

Om te beginnen merk ik op dat de vorming, uitlegging en handhaving van internationaal recht ten nauwste verbonden is met de internationale politiek, dat wil zeggen: de internationale machtsverhoudingen. Internationale rechtsnormen zijn vaak, als uitkomst van een in politieke onderhandelingen moeizaam bereikt compromis, nogal algemeen geformuleerd. Verdragsbepalingen en andere regels van internationaal recht zijn vatbaar voor uiteenlopende interpretaties. Uitleggers maken daarin vaak heel uiteenlopende keuzes, die mede bepaald worden door politieke en levensbeschouwelijke vooronderstellingen. Er vloeien daarom uit het internationaal recht niet zomaar onbetwistbare pasklare antwoorden voort op allerlei moeilijke politieke controverses. Daarbij geldt overigens wat mij betreft niet dat elke uitlegging dezelfde waarde heeft. In het licht van fundamentele rechtsbeginselen zijn er wel degelijke betere en minder goede interpretaties. De vraag of en hoe een norm door staten of internationale organisaties op een of andere manier gehandhaafd wordt is veelal ook een politieke kwestie. Een

duidelijke illustratie hiervan is de totstandkoming van het op 9 juli 2004 door het Internationaal Gerechtshof (IGH) uitgebrachte advies over de juridische consequenties van de bouw door Israël van een anti terreur veiligheidsbarrière, deels ten oosten van de wapenstilstandlijnen uit 1949 (in de media ook wel: 'de grenzen van 1967' genoemd).³ Het advies is niet uit de lucht komen vallen. Het werd gevraagd door de Algemene Vergadering van de VN, een politiek orgaan dat bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten van de VN, merendeels geen vrienden van Israël. Het politieke karakter blijkt ook als we ons realiseren dat uitgerekend de door Israël gebouwde barrière aan het Hof werd voorgelegd en niet andere omstreden barrières in deze wereld, zoals die in het door India en Pakistan betwiste Kashmir. In het voor Israël negatieve advies, dat overigens niet bindend is, maakt de meerderheid van de rechters – ook mensen met eigen vooronderstellingen – zeer omstreden en aanvechtbare keuzes bij de interpretatie van internationaal recht. Het Hof komt niet toe aan een serieuze afweging van het recht en de plicht van de staat Israël om zijn eigen burgers te beschermen en de soms ernstige beperkingen die de oprichting van de barrière kan meebrengen voor de Palestijnse Arabieren. De Amerikaanse rechter in het Hof, Thomas Buergenthal, die zich *distantieerde* van het advies, maakt zijn collega's op dit punt terecht *ernstige* verwijten. Het advies wordt niettemin door velen gezien als het onbetwistbare uitgangspunt voor de beoordeling van de juridische posities van de partijen in het conflict tussen Israël en de Palestijnse Arabieren.

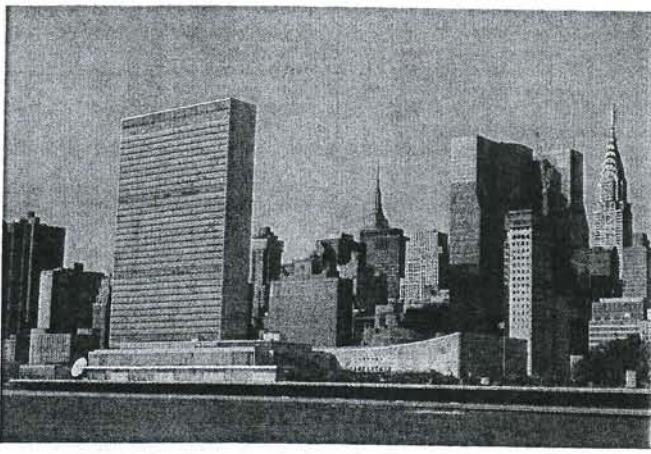
 De meerderheid van de rechters maakt zeer omstreden en aanvechtbare keuzes

Het bestaansrecht van Israël

Wat in de betogen van Israëls critici meestal geheel ontbreekt is een bezinning op de internationaalrechtelijke aspecten van het ontstaan van de staat Israël. Met name ziet men de centrale betekenis van het Palestina Mandaat van 24 juli 1922 over het hoofd. Daarin werd door de Raad van Volkenbond in een juridisch bindend besluit aan de Britse regering het bestuur over Palestina verleend. Het bijzondere van dit Mandaat is dat het rechten toekent aan een volk, dat toen nog

maar zeer ten dele woonde in het mandaatgebied: het Joodse volk. De reden hiervoor is te vinden in de preambule van het mandaat, waar de historische band van het Joodse volk met het geografische gebied Palestina expliciet erkend wordt en waar tevens wordt verwezen naar de gronden voor de *wederoprichting* van hun nationaal tehuis in dat gebied. Vanuit *profetisch perspectief* is dit een belangrijke observatie. Het gaat om een voor zover ik weet uniek voorbeeld van een verbinding van een internationaalrechtelijke tekst met de Bijbelse profetie. Als we bedenken van het mandaat zijn wortels vindt in de Balfour-Verklaring uit 1917, waarin de Britse regering verklaarde welwillend te staan tegenover de vestiging van een Joods nationaal tehuis in Palestina, is de overweging in de preambule goed te plaatsen. De Britse minister van Buitenlandse Zaken Balfour, en de Britse premier Lloyd George stonden vanuit hun Bijbels gefundeerd geloof zeer sympathiek tegenover het zionistische streven het Joodse volk te doen terugkeren naar het land der vaderen.⁴ Het Mandaat heeft overigens niet slechts historische betekenis. Het is ook anno 2012 nog juridisch relevant, ook al zijn de Volkenbond en het Mandatenstelsel als zodanig na Tweede Wereldoorlog opgeheven. Daartoe wijs ik op artikel 80 van het VN-Handvest volgens welke bepaling de onder het mandatenstelsel verkregen rechten

Het gebouw van de Verenigde Naties in New York

van het Joodse volk gerespecteerd moeten worden.⁵ De kernverplichting van het mandaat is ontleend aan de Balfour-Verklaring (1917): het tot stand brengen van de condities die de stichting van het Joods nationaal tehuis moeten verzekeren (art. 2). In het Mandaat wordt verder voorzien in de bevordering van de Joodse immigratie en vestiging (art. 6). Deze verplichtingen hadden oorspronkelijk betrekking op het gebied van de Middellandse Zee tot de oostgrens van Jordanië, maar dit werd in 1923 teruggebracht tot het gehele gebied ten westen van de Jordaan. Het Mandatenstelsel, in het leven geroepen met het oog op de voormalige koloniën van Duitsland en delen van het Ottomaanse rijk, was een instrument om volkeren voor te bereiden op onafhankelijkheid. Het is de uitdrukking van het beginsel van de zelfbeschikking van volkeren dat vanaf de Eerste Wereldoorlog geleidelijk vorm begint te krijgen. Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelt dit beginsel zich tot een recht op zelfbeschikking, dat is vastgelegd in een aantal verdragen. Het geeft volkeren het recht in alle vrijheid hun politieke status

X **D** *Een uniek voorbeeld van een verbinding van een internationaalrechtelijke tekst met Bijbelse profetie*

te bepalen en hun economische, sociale en culturele ontwikkeling na te streven.⁶ De uitroeping van de staat Israël als een Joodse en democratische staat, op 14 mei 1948, na de beëindiging van het mandaat door de Britse regering, geeft uitdrukking aan de zelfbeschikking van het Joodse volk. In dat verband moet, gelet op

de veel gehoorde kritiek dat Israël een apartheidstaat is,⁷ onderstreept worden dat de keuze voor de eigen identiteit als Joodse staat voluit beschermd wordt door het zelfbeschikkingsrecht.

De grenzen van Israël

Een staat wordt in het internationaal recht onder andere gekenmerkt door aanwezigheid van een territorium waarover effectief gezag wordt uitgeoefend. Een territorium impliceert grenzen waarmee dat territorium wordt afgebakend van dat van andere staten. Het is interessant op te merken dat voor de Britse regering, met name voor premier Lloyd George, bij de onderhandelingen over de omvang van het mandaatgebied de Bijbelse notie van het land van Israël 'van Dan tot Berseba' centraal stond.⁸ Dat is een aanduiding van het gebied bewoond door de Twaalf Stammen van Israël gedurende de tijd van de Eerste Tempel. Het oorspronkelijke territorium van het Palestina Mandaat, strekte zich uit van de Middellandse zee tot wat nu de oostgrens van Jordanië is. Kort na het tot stand komen van het Mandaat besloot de Britse regering op 16 september 1922 gebruik te maken van de in artikel 25 voorziene mogelijkheid om ten aanzien van het gebied ten oosten van de Jordaan de tenuitvoerlegging van mandaatverplichtingen uit te stellen of op te schorten. Het doel van de Britse regering was de totstandkoming van het onder Brits toezicht staande Emiraat van Trans-Jordanië mogelijk te maken (nu Jordanië). De verplichting tot vestiging van een Joods nationaal tehuis gold voortaan tot aan de rivier de Jordaan. Gezien de blijvende betekenis van de rechten van het Joodse volk onder het Mandaat zijn er sterke argumenten voor een soevereiniteitsclaim van Israël op het gehele mandaatgebied, in ieder geval tot aan de Jordaan. Daarbij moet wel gesteld worden dat de Israëlische regeringen daaraan in de loop der geschiedenis niet onverkort hebben vastgehouden.

Toen in 1947 duidelijk was geworden dat de Britten het Mandaat wilden beëindigen stelde de Algemene Vergadering (AV) van de VN een Verdelingsplan voor dat voorzag in een Joodse en een Arabische staat. De Joodse staat was teruggebracht tot een zeer beperkt onderdeel van het oorspronkelijke mandaatgebied. Dit Verdelingsplan is nooit gerealiseerd. Het werd niet zonder bezwaren aanvaard door het Joodse leiderschap maar onmiddellijk verworpen door de Arabische

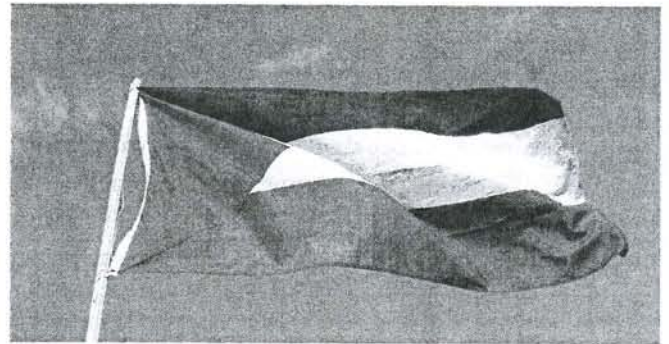
bewoners en de omringende Arabische staten. De in het Verdelingsplan voorziene grenzen hebben dan ook geen enkele internationaalrechtelijke betekenis.

Er zijn sterke argumenten voor een soevereiniteitsclaim van Israël op het gehele mandaatgebied

De Onafhankelijkheidsoorlog (1948-1949) tegen de agressie van vijf Arabische staten, die de vernietiging van de Joodse staat beoogden, heeft geresulteerd in de vaststelling in 1949 van wapenstilstandslijnen, overeengekomen tussen Israël en respectievelijk Egypte, (Trans-) Jordanië, Syrië en Libanon en nooit bedoeld als internationale grenzen. In concreto betekende dit dat het door de staat Israël bestuurde gebied slechts een deel van het oorspronkelijke mandaatgebied omvatte. Egypte bezette de Gazastrook en Jordanië deed hetzelfde met Judea en Samaria inclusief Oost-Jeruzalem (met de Oude Stad). In de wandeling worden deze gebieden vaak de Westbank genoemd. Deze term is in 1950 ingevoerd toen Jordanië het gebied annexeerde. Het loslaten van de Bijbels-historische benamingen Judea en Samaria ondermijnt uiteraard de Joodse aanspraken op deze gebieden.

Na de Zesdaagse oorlog in juni 1967 waarin Israël zich moest verdedigen tegen agressie van de zijde van met name Egypte, Syrië en Jordanië, is het gebied dat onder Israëliisch bestuur kwam aanzienlijk uitgebreid, namelijk met de Sinaï-woestijn, de Gazastrook, Judea en Samaria, inclusief Oost-Jeruzalem en de Golanhoogte. Door velen worden de genoemde gebieden sindsdien aangeduid als 'bezette gebieden'⁹, niet alleen in resoluties van VN-organen, maar ook in het Advies van het Internationaal Gerechtshof van 9 juli 2004. Die kwalificatie is naar mijn oordeel echter niet juist. Joël Voordewind heeft gelijk. Dit, om te beginnen, gelet op de omvang van het mandaatgebied. Daarbij kan nog onderstreept worden dat met name Judea en Samaria, inclusief Oost-Jeruzalem het historische 'hart' van het land van Israël vormen. Verder moet worden opgemerkt dat Israël toen het zich in 1967 opnieuw moest verdedigen tegen Arabische agressie niet het grondgebied van andere staten heeft ingenomen; het ging om gebieden die Jordanië en Egypte in 1948 zon-

der rechtsgrond hadden bezet na een agressieoorlog en dus niet om territoir van genoemde staten. De in artikel 2 van de Vierde Geneefse Conventie (uit 1949, die gaat over de behandeling van burgers in bezet gebied), voorziene situatie van bezetting van territoir van een hoge verdragssluitende partij (*in casu* Jordanië of Egypte) door een andere hoge verdragssluitende partij (Israël) deed zich dus niet voor. Dit standpunt is heel recent nog eens verwoord door een commissie van hooggekwalificeerde juristen onder voorzitterschap van een oud-rechter van het Israëliische Hooggerechts-hof, Levy. 10¹⁰ Het is de vraag of zij de critici van Israël die zich zo graag beroepen op het internationaal recht, kunnen overtuigen. De voorzitter van de Amerikaanse (RK) bisschoppenconferentie heeft zich in ieder geval al tegen het rapport uitgesproken.¹¹

Het voorgaande is van belang voor de status van de Joodse nederzettingen in Judea en Samaria. Door velen worden deze als een ernstige inbreuk op het internationaal recht gezien en als een voornaam obstakel op de weg naar vrede in het Midden-Oosten. Dat standpunt is niet terecht. We moeten vaststellen dat de nederzettingen zich bevinden op het oorspronkelijke gebied van het Mandaat dat was aangewezen voor de vestiging van het Joods nationaal tehuis. Hierboven heb ik reeds betoogd dat de rechten van het Joodse volk onder het Mandaat nooit zijn vervallen. Daartoe behoort ook het recht van Joden om zich te vestigen in het mandaatgebied in artikel 6.

Israël in oorlog

Vanaf zijn ontstaan tot op heden wordt het voortbestaan van de staat Israël dagelijks bedreigd. Israël is de enige lidstaat van de VN waarvan het recht om te bestaan door sommige andere leden van de VN tot

op de huidige dag ontkend wordt, denk bijvoorbeeld maar aan de uitlatingen van de Iraanse president Ahmadinejad. Daarnaast heeft de staat Israël te maken met de permanente dreiging van Palestijnse terroristische groeperingen die uit zijn op zijn vernietiging. Israël krijgt voor zijn militaire optreden heel veel kritiek, zowel van buiten als binnen de eigen samenleving. Die kritiek spitst zich in de eerste plaats toe op het beroep op het recht op zelfverdediging dat verankerd is in het internationaal recht (art. 51 HandvestVN). Het beroep daarop door Israël ter legitimatie van de bouw van de veiligheidsbarrière werd door het IGH afgewezen in zijn Advies uit 2004.¹²¹² Het Hof beperkt de reikwijdte van artikel 51 van het VN-Handvest ('Geen enkele bepaling van dit Handvest doet afbreuk aan het inherente recht tot individuele of collectieve zelfverdediging in geval van een gewapende aanval tegen een Lid van de Verenigde Naties ...'), zonder dat de tekst daartoe aanleiding geeft, tot een gewapende aanval van een staat tegen een andere staat, en acht het dus niet van toepassing wanneer de staat bedreigd wordt door niet-statelijke terroristische groepen. Aan Israël wordt met andere woorden het recht ontzegd om zijn meest fundamentele staatstaak uit te voeren: de verdediging van de eigen burgers tegen geweld.

Meer recentelijk kwam opnieuw het beroep van Israël op het recht op zelfverdediging aan de orde in verband met de strijd in de Gaza-strook (27 december 2008 - 19 januari 2009) toen Israël een einde wilde te maken aan vrijwel constante stroom van raketbeschietingen door Hamas en andere Palestijnse groeperingen op burgerdoelen in het zuiden van het land. Critici verweten Israël dat het niet voldeed aan het vereiste van

D *Terroristische strijd maakt het toepassen van het beginsel van onderscheid bijzonder complex*

de proportionaliteit. Men wees op het verschil in aantallen dodelijke slachtoffers. In de pers werden de 13 doden aan Israëlische zijde geplaatst tegenover de 1300 doden aan de kant van Gaza. Daarmee is echter niet aangetoond dat er geen sprake is van de proportionaliteit. Daarbij gaat het niet om een numeriek evenwicht tussen de aantallen slachtoffers aan weerskanten, maar om een vergelijking van het beoogde doel met de daartoe ingezette middelen gelet op de toekomst. Het is relevant om in de overwegingen te betrekken wat het te verwachten effect van het optreden van de tegenstander zal zijn, dus om rekening te houden met de te verwachten opbouw van de gevechtscapaciteit door de ontwikkeling van meer geavanceerde raketten die bijvoorbeeld Tel Aviv zouden kunnen bereiken en zich niet te beperken tot de voorheen gebruikte primitieve projectielen.

Een tweede aspect van de normering van het geweldgebruik is het internationaal humanitair recht, dat bepaalt wat er geoorloofd is als het gaat om de vorm, de mate en het doelwit van het gebruik van geweld. Centraal in dat verband is het beginsel van *onderscheid*. Dat houdt in dat de partijen bij een gewapend conflict onderscheid moeten maken tussen degenen die deelnemen aan de strijd (combattanten - militairen) en degenen die dat niet doen (non-combattanten - burgers). Burgers en burgerdoelen moeten beschermd worden en militaire acties mogen slechts gericht zijn op militaire doelen. Israël krijgt het verwijt dat het dit beginsel schendt, gelet op de burgerslachtoffers die vallen in het conflict met de Palestijnse Arabieren, denk ook weer bijvoorbeeld aan Gaza. Vooropgesteld moet worden dat er veel voor te zeggen is dat het Israëlische

leger wel degelijk ernst maakt met dit beginsel. ✱ Israël doet er alles aan om voorafgaande aan een militaire operatie de burgerbevolking op de betreffende locatie te waarschuwen, telefonisch en met flyers. Ook moet worden onderstreept dat de aard van de door terroristische organisaties gevoerde strijd, in wezen een vorm van guerrillaoorlog, het toepassen van het beginsel van onderscheid bijzonder complex, zo niet vrijwel onmogelijk maakt. De door terroristische organisaties gevolgde tactiek is er op gericht om het onderscheid tussen combattanten en non-combattanten zoveel mogelijk te verdoezelen, in strijd met internationaal recht. Militaire operaties worden ondernomen vanuit civiele locaties, zoals woonhuizen, scholen, ziekenhuizen en moskeeën. Ook zijn er heel sterke aanwijzingen dat bijvoorbeeld in het conflict in Gaza van het vermommen van strijders als burgers sprake is geweest. Ook dit is in strijd met het internationaal humanitair recht. Helaas richt zich de focus van de kritiek meestal echter op het optreden van Israël en niet op dat van bijvoorbeeld Harnas.

Israëlische soldaten

Samenvatting

In het debat rondom het conflict van Israël en de Palestijnen spelen internationaalrechtelijke argumenten ontleend een prominente rol. Vaak wordt gesuggereerd dat Israël stelselmatig onrechtmatig optreedt in de zogenoemde 'bezette gebieden' en bij de strijd tegen de voortdurende aanvallen waarmee het land geconfronteerd wordt. In deze bijdrage worden kritische

kanttekeningen geplaatst bij de gebruikelijke benadering, toegespitst op de aard van het internationaal recht, het bestaansrecht en de grenzen van Israël, en het oorlogsrecht.

We hebben maar enkele aspecten kunnen aanstippen. Hopelijk is wel duidelijk geworden dat een beroep op internationaal recht om de staat Israël te bekritisieren is in veel gevallen wat al te gemakkelijk is. De inhoud en betekenis van dit recht zijn minder eenduidig dan veel critici beweren. Bovendien worden naar mijn oordeel belangrijke aan het internationaal recht te ontnemen noties, die de positie van de staat Israël ondersteunen, veelal systematisch genegeerd. Het is mijn wens dat het voorgaande bijdraagt aan meer evenwicht in het debat.

Dr. Matthijs de Blois (1953) is universitair hoofddocent bij de Afdeling Rechtstheorie aan de Utrechtse Universiteit. Zijn onderzoeksterrein is Recht en Religie.

Noten

- 1 Zie Henri Veldhuis Weblog, www.henriveldhuis.nl
- 2 Zie verder Matthijs de Blois, *Israël: een staat ter discussie? Over de internationaalrechtelijke positie van Israël*, Jongbloed/Groen, Heerenveen 2010.
- 3 (2004) ICJ Rep. 136.
- 4 Zie daarover bijvoorbeeld de autobiografie van Chaim Weizmann, *In dienst van mijn volk*, Assen 1949, pp. 179 en 201.
- 5 Zie voor een gedetailleerde uitleg mijn *Israël: een staat ter discussie? Over de internationaalrechtelijke positie van Israël.*, Jongbloed/Groen, Heerenveen 2010, pp. 38-39.
- 6 Zie artikel 1 lid 1 van het Internationaal Verdrag inzake politieke rechten en burgerrechten (1966): 'Alle volken bezitten het zelfbeschikkingsrecht. Uit hoofde van dit recht bepalen zij in alle vrijheid hun politieke status en streven zij vrijelijk hun economische, sociale en culturele ontwikkeling na.' (Nederlandse vertaling van het origineel).
- 7 Bijvoorbeeld S.w. Couwenberg, Israël en het apartheidsbewind in Zuid-Afrika: een vergelijking, in: *Internationale Spectator* januari 2007, pp. 42-43.
- 8 Zie Ri.20: 1, 1 Sam.3:20 en 1 Kon. 4:25.
- 9 De Sinaï is in 1979 weer teruggegeven aan Egypte, terwijl Israël zich ook volledig uit Gaza heeft teruggetrokken.
- 10 <http://spme.net/cgi-bin/printerfriendly/pf.cgi>
- 11 <http://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=14928>
- 12 Zie Justus Reid Weiner and Avi Bell, *International law and the Fighting in Gaza*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem 2008.

Israëlische nederzettingen niet illegaal

Een boycot van Israël om nederzettingen in omstrede gebied is juridisch gezien onterecht, stelt dr. Matthijs de Blois.

Nederlandse bedrijven en instellingen (Royal Haskoning, Vitens en PGGM) hebben recentelijk besloten hun samenwerking met Israëlische partners te beëindigen met een verwijzing naar internationaal recht. Ze willen betrokkenheid bij projecten in de wat meestal genoemd worden "bezette" gebieden en "illegale" nederzettingen kennelijk vermijden. Deze benadering past helemaal in de huidige BDS-campagne ("Boycot, Divestment and Sanctions") tegen Israël. De verwijzingen naar het internationaal recht zijn echter zeer aanvechtbaar. De gebieden kunnen namelijk niet zomaar als bezet worden gekwalificeerd en de nederzettingen niet als illegaal.

Omstreden gebieden

Eerst over de gebieden. Na de Zesdaagse Oorlog in juni 1967, waarin Israël zich moest verdedigen tegen Arabische staten, kwamen Judea en Samaria, inclusief Oost-Jeruzalem, in Israëlische handen. Dit was gebied ten oosten van de in 1949 tussen Israël en Jordanië overeengekomen wapenstilstandslijn. Zij worden sindsdien meestal aangeduid als "bezette gebieden".

Dit is mijns inziens ten onrechte, in de eerste plaats vanwege het Palestinamandaat van de Volkenbond uit 1922, dat via de overgangsregeling in het VN-Handvest (artikel 80) nog steeds relevant is. Hierin wordt de vestiging van het Joodse nationale tehuis voorzien in het gehele gebied tussen de Middellandse Zee en de Jordaan. Deze gebieden maken in dit perspectief deel uit van de staat Israël. Ze vormen ook het historische 'hart' van het land.

Israël heeft er overigens, afgezien van Oost-Jeruzalem, geen soevereiniteitsclaim op laten gelden. Ze zijn op basis van de Osloakkoorden met de Palestijnen inzet van onderhandelingen over de definitieve status. Voorlopig geldt er een regime waarbij Palestijns zelfbestuur is ingevoerd in Judea, Samaria (Westbank) en de Gazastrook, met behoud van de verantwoordelijkheid van Israël voor de externe veiligheid en de bescherming van de Joodse nederzettingen.

Verder moet worden opgemerkt dat Israël toen het zich in 1967 opnieuw moest verdedigen tegen Arabische agressie niet het grondgebied van andere staten heeft ingenomen; het ging om gebieden die Jordanië en Egypte in 1948 zonder rechtsgrond hadden bezet na een agressieoorlog. De in artikel 2 van de Vierde Geneefse Conventie voorziene situatie van bezetting van een gebied van een verdragspartij (Jordanië of Egypte) door een andere verdragspartij (Israël) deed zich dus niet voor.

Het internationaal recht veroordeelt agressie (art. 2 lid 4 VN-Handvest) maar laat het gebruik van geweld ter zelfverdediging toe (art. 51 VN-Handvest). Zoals Schwebel, ooit president van het Internationaal Gerechtshof, heeft gesteld, is het relevant om vast te stellen of een gebied verworven is in een agressieoorlog dan wel in een verdedigingsoorlog. Hij erkent het beginsel dat het verwerven van gebieden door middel van oorlog ontoelaatbaar is. Maar vanwege het nog algemener beginsel dat er geen recht ontleend kan worden aan onrecht komt Schwebel toch tot de conclusie dat de claim van Israël relatief gezien sterker is dan die van Egypte en Jordanië. Van een 'Palestijns volk' was in 1967 nog geen sprake. Pas later zijn de claims van Palestijnse Arabieren in termen van zelfbeschikkingsrecht geformuleerd.

Om deze en meer redenen moeten we ten aanzien van de in 1967 door Israël verworven gebieden concluderen dat de kwalificatie "bezette gebieden" niet op haar plaats is. Het is daarom zuiverder om te spreken van "betwiste" of "omstreden" gebieden.

Nederzettingen

Het voorgaande is van belang voor de status van de Joodse nederzettingen in de omstreken gebieden. Door de critici van Israël worden deze als een ernstige inbreuk op het internationaal recht gezien en als een voornaam obstakel op de weg naar vrede in het Midden-Oosten. Dat standpunt is niet terecht.

De nederzettingen bevinden zich op het oorspronkelijke gebied van het mandaat. Krachtens artikel 6 van dit mandaat hebben Joden het recht zich hier te vestigen. In de tot dusverre met de vertegenwoordigers van de Palestijnse Arabieren gesloten akkoorden worden de nederzettingen dan ook niet als illegaal bestempeld. Het in 1995 tussen Israël en de Palestijnse Arabieren gesloten interim-akkoord over de Westbank en de Gazastrook bepaalt uitdrukkelijk dat Israël verantwoordelijk is voor de veiligheid van de nederzettingen.

Tegenstanders stellen dat de nederzettingen in strijd zijn met het in artikel 49 lid 6 van de Vierde Geneefse Conventie aan een bezettende macht opgelegde verbod om delen van zijn eigen bevolking te deporteren of te verplaatsen naar bezette gebieden. Achtergrond van deze bepaling is echter de massale nazi- en Sovjetpraktijk. Zij deporteerden delen van hun eigen bevolking naar bezet gebied om politieke en raciale redenen, of om die gebieden te koloniseren. Als Joodse settlers zich op basis van het mandaat vrijwillig vestigen, is er van een gedwongen deportatie of verplaatsing echter geen sprake.

Reformatorisch Dagblad

Gepubliceerd op: 14 januari 2014

dr. Matthijs de Blois

De auteur is als universitair docent verbonden aan de afdeling staatsrecht, bestuursrecht en rechtstheorie van de faculteit rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht.

reader

Israël congres

Internationaal recht

4 juni 2014

Nijkerk

EUROPEAN
COALITION
FOR ISRAEL

Christenen voor

ISRAEL.